មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា
Cambodian Center for Human Rights

ការវិភាគរបស់ ម.ស.ម.ក លើសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីអង្គការសមាគម លើកទី ៥

ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៥

នៅថ្ងៃទី៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៥ គណៈរដ្ឋមន្ត្រី បានពិភាក្សា និងអនុម័តសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីសមាគម និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ("ច្បាប់អង្គការសមាគម") លើកទី ៥។ សេចក្តីព្រាងច្បាប់លើកទី ៥ នេះ មិនបានផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈ ហើយអង្គការសង្គមស៊ីវិលបានទទួលឯកសារបែកធ្លាយ បន្ទាប់ពីការអនុម័តទៅលើអត្ថបទសេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះ។

ថ្វីបើ "ការដាក់កំហិតលើថវិកាចំណាយរដ្ឋបាលត្រឹម ២៥ %" ត្រូវបានលុបចោលនៅក្នុងសេចក្តីព្រាងច្បាប់អង្គការសមាគមនេះក៏ដោយ ក៏ច្បាប់នេះនៅតែមានចំណុចគួរឲ្យព្រួយបារម្ភជាច្រើន។ ច្បាប់នេះ ប្រគល់អំណាចដ៏ទូលាយដល់រដ្ឋាភិបាល ដែលអាចធ្វើឲ្យប៉ះពាល់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់លទ្ធភាពដំណើរការរបស់អង្គការសង្គមស៊ីវិលនៅកម្ពុជា។ សេចក្តីព្រាងច្បាប់លើកទី ៥ ដែលបែកធ្លាយនេះ បានបន្ថែមលើការព្រួយបារម្ភដែលមានស្រាប់ ហើយប្រសិនបើច្បាប់នេះត្រូវអនុម័ត នោះនឹងបណ្តាលឲ្យមានការបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើសិទ្ធិសេរីភាពខាងសមាគម និងសិទ្ធិចូលរួមក្នុងជីវភាពសាធារណៈ ដែលបានធានាក្នុងច្បាប់ជាតិ និងលិខិតូបករណ៍អន្តរជាតិ ដែលកម្ពុជាបានផ្តល់សច្ចាប័ន។

គោលបំណងនៃការវិភាគនេះ មិនមែនជាការវិភាគទៅលើមួយមាត្រាម្តងៗនៃសេចក្តីព្រាងច្បាប់ថ្មីនោះទេ ប៉ុន្តែនឹងបង្ហាញនូវចំណុចព្រួយបារម្ភសំខាន់ៗនៅក្នុងច្បាប់នេះ។

មិនចែងពីអង្គការសហគមន៍មូលដ្ឋាន (មាត្រា ៤)។ តាំងពីការចែកផ្សាយនៃសេចក្តីព្រាងដំបូង ម.ស.ម.ក តែងបង្ហាញការព្រួយបារម្ភជុំវិញការអនុវត្តច្បាប់អង្គការសមាគម លើអង្គការសហគមន៍មូលដ្ឋាន និងចលនាប្រជាជនមិនផ្លូវការផ្សេងៗទៀត។ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ថ្មីនេះ មិនបានបញ្ចូល ឬលើកឡើងស្តីពីអង្គការសហគមន៍មូលដ្ឋាននោះទេ ដែលទុកចន្លោះឲ្យអាជ្ញាធរអាចបកស្រាយ ថាគួរបញ្ចូលអង្គការទាំងនេះក្នុងប្រភេទសមាគមឬ ក៏អត់។ បញ្ហានេះអាចនឹងធ្វើទៅបាន ហើយអាចនឹងប្រឈមនឹងហានិភ័យ ប្រសិនបើអាជ្ញាធរបកស្រាយបទបញ្ញត្តិនេះថាក្តោបទៅលើអង្គការសហគមន៍មូលដ្ឋាន និងប្រើប្រាស់ដោយខុស ឬពន្លើស ដើម្បីកំហិតចលនាតាមមូលដ្ឋាន ហើយ

ការសន្ទតរបស់អាជ្ញាធរនេះនឹងមិនត្រឹមតែប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិសេរីភាពខាងសមាគមប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិខាងជួបប្រជុំ និងសិទ្ធិផ្សេងៗទៀតដូចជា សិទ្ធិសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិ និងសិទ្ធិចូលរួមក្នុងជីវភាពនយោបាយ សង្គម និងសេដ្ឋកិច្ចជាតិផងដែរ។

សមាគម និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលក្នុងស្រុក - ការចុះបញ្ជីជាចាំបាច់ និងតម្រូវការដ៏ច្រើនលើសលប់។ ការចុះបញ្ជី (មាត្រា ៩ កថាខណ្ឌទី ២) ជាលក្ខខណ្ឌចាំបាច់ខានមិនបាន សម្រាប់សមាគម និងអង្គការក្នុងស្រុកដែលត្រូវបំពេញដើម្បីធ្វើសកម្មភាពណាមួយ។ ការបដិសេធ ការចុះបញ្ជីអង្គការសមាគម និងការហាមឃាត់រាល់សកម្មភាពនានាគឺមិនអនុលោមទៅនឹងសិទ្ធិសេរីភាពខាងសមាគមដូចដែលបានចែងក្នុងច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិនោះទេ។ បន្ថែមពីលើនោះ មាត្រា ៥ មាត្រា ៦ និង មាត្រា ១០ បានចែងពីលក្ខខណ្ឌតម្រូវជាច្រើនក្នុងការចុះឈ្មោះសម្រាប់សមាគម និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលទាំងអស់ ដោយមិនគិតពីទំហំ និងវិសាលភាពនៃស្ថាប័ននោះទេ។ បញ្ញត្តិដែលចែងក្នុង មាត្រា ៥ កថាខណ្ឌទី ២ តម្រូវឲ្យមានសមាជិកស្ថាបនិកយ៉ាងតិចចំនួន ៥ រូប ដែលមិនធ្លាប់បំពេញតួនាទីជាថ្នាក់ដឹកនាំនៃសមាគម ឬអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលក្នុងស្រុកដែលត្រូវបានលុបចេញពីបញ្ជី គឺជាការរឹតបន្តឹងហួសប្រមាណទៅលើការអនុវត្តសិទ្ធិសេរីភាពខាងសមាគម។ ការលុបឈ្មោះសមាគម ឬអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល មិនអាចជាអំណះអំណាងក្នុងការហាមប្រាមហួសហេតុ ដល់សមត្ថភាពថ្នាក់ដឹកនាំក្នុងការបង្កើតអង្គការថ្មីនោះទេ។

ការចុះបញ្ជីរបស់សមាគម និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលបរទេស។ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីអង្គការសមាគមបានបង្ហាញពីបញ្ហាធ្ងន់ធ្ងរមួយចំនួន សម្រាប់សមាគម ឬអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលបរទេស ដែលមានបំណងធ្វើសកម្មភាពនៅកម្ពុជាផងដែរ។ មាត្រា ១២ បានដាក់កំហិតការចុះបញ្ជីជាចាំបាច់ ក្នុងទម្រង់ជាអនុស្សរណៈ ជាមួយក្រសួងការបរទេស និងសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ។ ក្នុងករណីដែលជាគម្រោងមានរយៈពេលខ្លី តម្រូវឲ្យមានការសុំអនុញ្ញាតពីក្រសួងការបរទេស និងសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ តាមរយៈដៃគូក្នុងស្រុក ហើយពុំមានការពន្យល់អត្ថន័យពាក្យថា «រយៈពេលខ្លី» នោះទេ។ មាត្រា ១៣ កំណត់តម្រូវការដ៏សំខាន់ រួមមាន លិខិតចេញដោយអាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ចបរទេស អនុញ្ញាតិឲ្យសមាគម ឬអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលបរទេសដំណើរការ ដោយមិនគិតពីច្បាប់អនុវត្តនៅក្នុងប្រទេសប្រភពដើមនោះទេ និងរួមជាមួយនឹងលិខិតគាំទ្រគម្រោងនានារបស់សមាគមដែល ចេញដោយក្រសួង ឬស្ថាប័នរាជរដ្ឋាភិបាល។ យោងតាម មាត្រា ១៥ ចែងថា សមាគម ឬអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលបរទេស ត្រូវតែពិភាក្សាឯកភាពជាមួយក្រសួង ឬស្ថាប័នរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលជាដៃគូដែលមិនបានបញ្ជាក់ច្បាស់ពីឈ្មោះរបស់ស្ថាប័នទាំងនេះ លើគម្រោងនានា មុននឹងដាក់ពាក្យសុំចុះអនុស្សារណៈ ដែលនេះទុកចន្លោះឲ្យអាជ្ញាធរប្រើអំណាចជ្រៀតជ្រែកទៅលើសកម្មភាពរបស់សមាគម ឬអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលទាំងនោះ។

ការប្រឈមនឹងការបដិសេធការចុះឈ្មោះដោយអំពើចិត្ត។ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ថ្មីនេះមិនបានកំណត់លក្ខខណ្ឌឲ្យបានច្បាស់លាស់ថាឯកសារដាក់ពាក្យសុំចុះបញ្ជីបែបណាខ្លះនឹងត្រូវបដិសេធ។ មាត្រា ៨ ផ្តល់អំណាចឲ្យក្រសួងមហាផ្ទៃ ក្នុងការត្រួតពិនិត្យរាល់ឯកសារស្នើសុំ របស់សមាគម ឬអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល និងភាពស្របច្បាប់របស់លក្ខន្តិកៈ ហើយធ្វើការសម្រេចទៅលើពាក្យស្នើសុំទាំងនោះ។ សេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះមិនបានស្នើឲ្យក្រសួងមហាផ្ទៃ លើកទឹកចិត្ត ឬផ្តល់ដំណឹងពីការសម្រេចចិត្តចុងក្រោយ តាមរយៈលាយលក្ខណ៍អក្សរនោះទេ។ ដូច្នេះ ការស្នើសុំផ្សេងៗ បើកចំហឲ្យមានលទ្ធភាពក្នុងការបដិសេធ យោងលើហេតុផលដ៏ស្មុគស្មាញ។ មាត្រា ៨ កថាខណ្ឌទី ៣ បានចែងថាក្នុងករណីដែលមានការសម្រេចចិត្តយឺតយ៉ាវ (លើសពី ៤៥ ថ្ងៃ នៃថ្ងៃធ្វើការ) សមាគម ឬអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលនឹងត្រូវបានចាត់ទុកថាបានចុះបញ្ជីស្របតាមច្បាប់នេះ ហើយក្រសួងមហាផ្ទៃត្រូវធ្វើនិយ័តកម្មឯកសារចុះបញ្ជីផ្តល់ជូនទៅសាមីសមាគម ឬអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល។ ថ្វីបើនេះជាការវិវត្តវិជ្ជមានមួយក៏នៅមានការព្រួយបារម្ភពាក់ព័ន្ធនឹងការអនុវត្តជាក់ស្តែង ស្តីពីបទប្បញ្ញត្តិនេះផងដែរ។ ជាពិសេស ការបញ្ជាក់ថាបានទទួលឯកសារគួរតែត្រូវបានផ្តល់ជូនពេលដាក់ពាក្យស្នើសុំ និងក្លាយជាការបញ្ជាក់ស្របច្បាប់ក្នុងការធ្វើប្រតិបត្តិការ ក្នុងករណីបើមានការចុះបញ្ជីដោយស្វយប្រវត្តិបែបនេះ។ សេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះ គឺមានលក្ខខណ្ឌអាក្រក់ខ្លាំងសម្រាប់សមាគម និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលបរទេស ដូចក្នុង មាត្រា ១៤ ដែលមិនបានកំណត់នូវមូលដ្ឋានក្នុងការបដិសេធសំណើក្នុងការចុះអនុស្សារណៈ ឬក៏តម្រូវឲ្យក្រសួងការបរទេស និងសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ មានកាតព្វកិច្ចពន្យល់បន្ថែមពីការសម្រេចចិត្តបដិសេធនោះទេ។

តម្រូវការហួសប្រមាណ មិនច្បាស់លាស់ និងជ្រៀតជ្រែក។ មាត្រា ២៤ តម្រូវឲ្យសមាគម និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ទាំងក្នុងស្រុក និងបរទេស ត្រូវប្រកាន់ជំហរអព្យាក្រឹតចំពោះគ្រប់គណបក្សនយោបាយទាំងអស់ បើមិនដូច្នោះ នឹងត្រូវលុបឈ្មោះចេញពីបញ្ជី។ បញ្ញត្តិស្រពេចស្រពិលបែបនេះ (តែមិនបានអនុវត្តចំពោះសមាគមក្នុងស្រុកនោះទេ) ដែលនេះទុកចន្លោះឲ្យមានការរំលោភបំពានលើសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ និងអាចមានការបំពានពីសំណាក់អាជ្ញាធរ ដើម្បីបំបិទសំឡេងប្រឆាំង និងរិះគន់ទៀតផង។ បន្ថែមពីលើនោះ មាត្រា ២៥ បានដាក់កំហិតឲ្យអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលក្នុងស្រុក ផ្តល់នូវច្បាប់ចម្លងរបាយការណ៍ដែលផ្ញើទៅម្ចាស់ជំនួយដែលនេះបង្កើតលក្ខខណ្ឌមិនចាំបាច់ឲ្យរដ្ឋាភិបាលអាចទទួលបានព័ត៌មានស៊ើបមួយចំនួន។ បន្ថែមពីលើនោះ បញ្ញត្តិនេះក៏បញ្ជាក់ដែលថាសមាគមក្នុងស្រុក អាចនឹងស្នើសុំឲ្យមានការផ្តល់របាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំ "ក្នុងករណីចាំបាច់" ជាបញ្ញត្តិមិនច្បាស់លាស់ហើយអាចងាយស្រួលក្នុងការបំពានបាន។

ការលុបឈ្មោះចេញពីបញ្ជី និងទោសប្បញ្ញត្តិ។ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីអង្គការសមាគម ផ្តល់អំណាចយ៉ាងទូលាយដល់ក្រសួងមហាផ្ទៃក្នុងការលុបឈ្មោះចេញពីបញ្ជី។ ចំណុចដែលគួរឲ្យព្រួយបារម្ភជាពិសេស គឺបញ្ញត្តិដែលកំណត់ក្នុងមាត្រា ៣០។ ការផ្អាកសកម្មភាពបណ្តោះអាសន្ន និងការលុបឈ្មោះពីបញ្ជី ដោយសារតែមិនបានគោរព

តាមគោលការណ៍អព្យាក្រឹត និងតម្រូវការផ្ដល់របាយការណ៍ផ្សេងៗទៀត ដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ១០ មាត្រា ២៤ និងមាត្រា ២៥ កថាខណ្ឌទី ២ និង ទី៣ បង្កហានិភ័យខ្ពស់ក្នុងការរំលោភបំពាន។ ការផ្អាកសកម្មភាព ឬក៏លុបឈ្មោះចេញពីបញ្ជី ចំពោះសកម្មភាពដែលផ្ទុយនឹងលក្ខន្តិកៈ គឺជាបញ្ញត្តិដែលជ្រៀតជ្រែក ហើយគ្មានអ្វីខុសប្លែករវាងបញ្ញត្តិក្នុងលក្ខន្តិកៈ និងនាំឲ្យមានការជ្រៀតជ្រែកមិនចាំបាច់លើបញ្ហាផ្ទៃក្នុង។ ចុងក្រោយ បញ្ញត្តិដែលចែងយ៉ាងស្រពេចស្រពិល មាត្រា ៣០ ចែងថា ក្រសួងមហាផ្ទៃត្រូវតែលុបឈ្មោះចេញពីបញ្ជី នូវសមាគម ឬអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលក្នុងស្រុក ដែលធ្វើសកម្មភាពប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខ ស្ថិរភាព និងសណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ឬបង្កមហន្តរាយដល់សន្តិសុខជាតិ វប្បធម៌ ប្រពៃណី ទំនៀមទម្លាប់របស់សង្គមជាតិកម្ពុជា ដែលនេះទុកចន្លោះក្នុងការដាក់កំហិតដោយអំពើចិត្តទៅលើសិទ្ធិខាងសមាគម។ ការដាក់កំហិតនេះដូចគ្នានឹងសមាគម និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលបរទេស យោងតាមបញ្ញត្តិដែលចែងក្នុងមាត្រា ៣៤ និង មាត្រា ៣៥។ ទោសទណ្ឌផ្នែករដ្ឋបាលដ៏ធ្ងន់ធ្ងរក៏ត្រូវបានដាក់ទៅលើសមាគម និងអង្គការដែលធ្វើសកម្មភាពដោយ មិនបានចុះបញ្ជី ឬបន្តសកម្មភាពរបស់ពួកគេបន្ទាប់ពីត្រូវបានផ្អាកសកម្មភាព ឬលុបឈ្មោះចេញពីបញ្ជីហើយ។

សរុបមក សេចក្ដីព្រាងច្បាប់ស្ដីពីអង្គការសមាគម លើកទី ៥ នេះមានចំណុចជាច្រើនដែលបង្កឲ្យមានការព្រួយបារម្ភយ៉ាងខ្លាំងដូចដែលបានរៀបរាប់ខាងលើ។ ច្បាប់ស្ដីពីអង្គការសមាគម នៅតែទុកចន្លោះឲ្យមានការរំលោភបំពាន ជាពិសេស ពាក់ព័ន្ធនឹងអង្គការមូលដ្ឋាន ការបដិសេធយ៉ាងអត្តនោម័តិទៅលើសំណើសុំចុះបញ្ជី និងអំណាចគ្រប់គ្រងយ៉ាងខ្លាំងក្លាទៅលើសកម្មភាពរបស់សមាគម និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលក្នុងស្រុក។ ថ្វីបើគោលបំណងនៃច្បាប់នេះ ដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ១ នៃច្បាប់នេះ គឺដើម្បីធានានូវសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការបង្កើតសមាគម និងដើម្បីលើកកម្ពស់កិច្ចសហប្រតិបត្តិការរវាង អង្គការសង្គមស៊ីវិល និងអាជ្ញាធរ ក៏ ម.ស.ម.ក នៅតែព្រួយបារម្ភយ៉ាងខ្លាំងថា សេចក្ដីព្រាងច្បាប់អង្គការសមាគមនេះ នឹងបន្តប្រើប្រាស់ ដើម្បីបង្រួមលំហសង្គមស៊ីវិលក្នុងការធ្វើប្រតិបត្តិការនៅកម្ពុជា និងដើម្បីបំបិទការរិះគន់។ ដោយសារតែការគំរាមកំហែងទាំងនេះ កាន់តែធ្ងន់ធ្ងរក្នុងសេចក្ដីព្រាងច្បាប់លើកទី ៥ អង្គការសង្គមស៊ីវិលនៅកម្ពុជា បន្តការប្ដេជ្ញាចិត្តក្នុងការចូលរួមយ៉ាងសកម្មក្នុងកិច្ចសន្ទនាជាមួយរដ្ឋាភិបាលដោយឈរលើទស្សនៈយល់ស្របនឹងច្បាប់ដែលអាចប្រើដើម្បីបន្តអភិវឌ្ឍអង្គការសង្គមស៊ីវិលនៅកម្ពុជា។ ម.ស.ម.ក ជំរុញឲ្យរដ្ឋាភិបាលចូលរួមក្នុងកិច្ចពិគ្រោះយោបល់ដ៏មានអត្ថន័យជាមួយអង្គការសង្គមស៊ីវិល ដើម្បីជំរុញឲ្យច្បាប់អង្គការសមាគមមានភាពប្រសើរឡើង ស្របតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់កម្ពុជា និងលិខិតូបករណ៍អន្តរជាតិនានា ក្នុងការធានាសេរីភាពក្នុងការបង្កើតសមាគម។